

Louis de Wohl

Zapal svět

Románový životopis
svatého Františka Xaverského

UKÁZKA

PDF

Edice Societas
LIV.

*Kniha vychází při příležitosti 400. výročí
vzniku České provincie Tovaryšstva Ježíšova*

Na obálce je akvarel Moniky Novotné

© Centrum Aletti Velehrad-Roma, Olomouc 2023

© Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., Olomouc 2023

ISBN 978-80-7412-465-5 (pdf)

Kniha první

Nikdo nepřemýšlel nad tím, zda ulice Rue-des-chiens (Ulice psů) nosí své jméno právem. Debatovalo se jen o tom, odkud se ten název vzal. Studenti z koleje Montaigu tvrdili, že se tak jmenuje podle studentů z koleje Svaté Barbory. Ti to stejné prohlašovali o svých kolezích z Montaigu. Hrdí Pařížané měli jasno – to hanlivé přirovnání si podle nich zaslouží studenti obou kolejí.

Skutečných psů tam bylo pomálu, neboť to byla snad jediná pařížská ulice, kde jen těžko našli něco k snědku. Když nějaký pes přece jen našel kousek masa, bylo jisté, že ho odhodil student ze Svaté Barbory. Studenti z Montaigu nic neodhazovali; všechno snědli sami. Montaigu totiž byla jedna z nejchudších kolejí, zatímco Svatá Barbora se pokládala za jednu z nejbohatších a nejpokrokovějších. Během suchých, slunečných dnů bývala Rue-des-chiens špinavá.

Za deštivých dnů byla téměř neschůdná.

Tmavovlasý mladík u okna malého pokojíku Svaté Barbory se najednou zachichotal: „Poslyš, Petře, už jsi někdy viděl osla jít do školy?“

Petr Faber, dvaadvacetiletý student s tváří snílka, pokračoval ve psaní, ale usmál se, aniž by tušil, jak mocnou zbraní umí být jeho úsměv v každé při. „Kdyby to nebylo proti lásce k bližnímu, řekl bych, že jsem jich viděl dost,“ odpověděl.

„Ty sám jsi osel,“ řekl mladík u okna.

„Já jsem myslel skutečného osla. Čtyři kopyta. Ocas. Jen se pojd' podívat!“

Faber poslušně vstal a s brkem v ruce se připojil ke svému příteli.

„Opravdu. Žebrák s oslem,“ podivil se.

„Co je to za blázna, že se snaží žebrot zrovna v Montaignu?“

„Nevím,“ přemítal Faber. „Ale osla má naloženého knihami. Možná je chce prodat.“

„Škoda námahy! Ten starý chudák jistě nepochodí.“

„Starý?“ podivil se Faber. „Řekl bych, že muže nazýváme starým, jakmile je tak o šestnáct let starší než my. Tenhle člověk má ale sotva víc jak třicet pět...“

„Nepovídej! Nevidíš tu pleš? Kéž by se otočil, abych mu viděl do tváře... Á, teď právě domluvil s vrátným. Žádné obchody nebudou.“

„Podívej, ten chudák kulhá.“

František se odvrátil od okna. „Taková ostuda!“ vykřikl rozhněvaně.

„Pravda, něco mu dát mohli...“

„To nemyslím, Petře. Vždyť je to Bask!“

„No a?“

„Vypadá na muže z dobré rodiny. Ten určitě nemá zapotřebí žebrot. To je tak absurdní! Kdybych jen znal jeho jméno, hned bych napsal jeho příbuzným!“

„Vážně?“ rozesmál se malý Petr. „Vsadím se, že bys ten dopis nikdy nedopsal. Hádám, že za ty dva roky, co spolu bydlíme, jsi nenapsal ani jeden.“

„Tak to se pleteš. Píšu domů, kdykoli potřebuji peníze, což je tak třikrát do roka.“

„Ale tvůj slavný dopis španělskému králi ti ještě pořád leží na stole. Už to bude pár měsíců, co jsi s ním začal.“

„Tobě jde psaní líp než mně, můj drahý Petře. A uznej, že jde o velmi závažný dopis. Nemáš představu, jak obtížné je něco takového sepsat. Moje rodina chce, abych se stal kanovníkem v Pamploně, jenže kapitula mě nezvolí, dokud nepředložím šlechtickou listinu.“

„Vždyť jsi šlechtic!“

„To jsem, jenže dnes se tím titulem honosí kdekdo.“

„Já ne,“ usmál se Petr. „Jediné, nad čím jsem kdy panoval, bylo stádo ovcí v Savojsku. Měl jsem to rád, Františku. Ovce jsou přívětivá stvoření. A máš u toho spoustu času na přemýšlení. Tehdy jsem až ronil slzy, jak moc jsem toužil po vzdělání, a teď, když ho mám, říkám si, že jsem své ovce nikdy neměl opouštět.“

„Jednoho dne z tebe bude dobrý pastýř,“ řekl František. „A budeš mít velké, dvounohé stádo. Nejsem si ale jistý, jestli ti bude připadat také tak přívětivé. Něco málo tuším o tom, jak to s ovцами chodí, však víš. Pomáhal jsem otci a bratrům nahánět je, když je přes naše pozemky pašovali jejich majitelé, aniž by zaplatili clo.“

„Myslel jsem, že to je královská výsada...“

„Ovšem. Právě před padesáti lety obdržel můj otec královský patent, kterým král jemu i jeho potomkům světil správu občanských záležitostí na území Ydocinu v údolí Ybargoiti. Měl na starosti i výběr homicidního, pomluvného, *sisanten* a *caloña*. Také měl právo jmenovat starosty, soudce, soudní sluhy a další úředníky.“

„Teda!“ podivil se Petr. „Co jsou to *sisanteny* a *caloña*?“

„Pokuty,“ pokrčil František rameny. „Platí je rodiny vrahů, rváčů, křivopřísežníků a dalších takových nešťastníků. V každém případě – já jsem ovce honil, ty ses o ovce staral.“

„Tak z čeho máš obavy, když měl tvůj otec takové výsady?“

„Takové výsady pro kapitolu nic neznamenají. V Pamploně mají vyšší požadavky. Musel bys být hidalgo – mít alespoň čtyři šlechtické předky. Ty mám také, ale Jeho Veličenstvo mi to musí potvrdit.“

„Je jednodušší být obyčejným smrtelníkem,“ řekl Petr Faber. „Ale je-li to pro tebe tak důležité, proč ten dopis nedopíšeš?“

„Vždyť ti to pořád opakuji: to není tak jednoduché. Mimoto – ale to je jen mezi námi – nejsem si jistý, jestli vůbec chci být členem kapituly. Napadají mě i jiné možnosti, při

kterých bych si života možná užil víc. Ještě nevím. Pořád mám dost času...“

„Na hraní házené,“ vysmál se mu Petr.

„A proč by ne?“ odvětil František úsečně. „Vždyť jsem v tom dobrý. Uvidíš, že letos znovu vyhraji univerzitní turnaj, stejně jako minule. Ale neboj, na zkoušku ze starého Picara budu připraven.“

„Picara?“

„Ano. Jeho řeči proti Catalinovi a Averroovi...“

Petr se nahlas rozesmál. „Myslíš Cicera? A řeči proti Catilinovi a Verrovi?“

„No dobrá, dobrá, víš, že na jména nemám dobrou paměť.“

„Ale o mnoho těžší jména si pamatuješ bez problému. Ydoc- a jak bylo to další? Ybargoiti?“

„To je něco úplně jiného. To jsou baskická jména. Skutečná jména. Ani v nejmenším mě nezajímá, jestli Picaro napsal řeč proti Averroovi nebo Verrovi. A teď, když mě omluvíš, musím jít. Na louce u Pré-aux-clercs se koná utkání.“

„Zase házená?“

„Zápas a šerm. Tihle Francouzi si myslí, že tomu rozumějí. Musím je vyvést z omylu. Migueli! Tak kde je ten chlap?“

„Volal jste mě, pane?“

Sluha měl hluboko posazené oči a vysoké lícní kosti baskických hor.

„Mého koně, Migueli. Uděláme si volné odpoledne.“

* * *

Kulhavý muž s oslem naloženým knihami byl opravdu žebrák, jenže u vrátného koleje Montaigu nežebral. Přišel se zapsat jakožto student.

Vrátný si pomyslel, že mu snad přeskočilo. Sedmatřicetiletý student s výrazem, který mu přidával dobrých pět šest let, a ještě k tomu bez peněz? Proto mu dal adresu chudobince, kde ho přijmou zdarma. Ten zvláštní člověk

mu poděkoval s výrazem důstojného šlechtice, ale když mu vrátný sdělil, že pravidla chudobince nedovolují vycházet ven před východem slunce a po jeho západu, objevilo se na cizincově tváři trpké zklamání. Pro něj to znamenalo přijít každý den o dvě přednášky. Nedalo se však nic dělat.

Vrátný s opovržením přečetl jméno, které žebrák zapsal.

Iñigo de Loyola. Španěl. Ze Španělska nepřišlo nikdy nic dobrého.

* * *

Zasedání rodinné rady na zámku Javier bylo ponuré stejně jako kamenné zdi této prastaré, hrubě tesané budovy. Dokonce ani ptákům se tu kvůli nedostatku zeleně nelíbilo.

Po smrti svého manžela před třinácti lety a po nešťastné navarrské revoluci před sedmi lety, které se účastnili její synové (a draze za to zaplatili), byla doña Maria d'Azpilicueta jen kostnatá, bledá dáma připomínající stín. Při španělské odvetě přišel javierský zámek o své věže a o vnější hradby. Padací most strhli a příkop byl zasypán. Matce dvou rebelantů zbyly jen obytné místnosti a trocha peněz.

„Sluhu,“ poznamenala doña Maria chmurně. „A koně.“

„Jistě, matko,“ zamumlal Juan Xaverský. „Těžko žít jako šlechtic, když tyto dvě věci chybí.“

„Jestli chceš platit za přepych svého nejmladšího bratra, jen do toho,“ odsekla doña Maria.

„Ten Miguel Landívar je prý také student,“ přidal se Miguel Xaverský. „Je to možné, že jsme se dožili časů, kdy šlechticové sedávají v lavicích se svými sluhy?“

„Ve Francii je možné všechno,“ podotkl Juan Xaverský hořce. Nezapomněl na to, jak se francouzský král zpronevěřil vůči Navaře, když se revoluce nepodařila.

„Sluhu a koně,“ zopakovala doña Maria. „A co ještě? Byla chyba poslat toho chlapce do Paříže. Zkoušky nikdy nezvládne. Pošlu pro něj, ať se vrátí zpátky. Je mu dvacet dva. Sice nevypadá tak dobře jako ty, Juane, ale pořád si může najít vhodnou dívku s věnem, které vystačí jim oběma. Je s podivem, že ještě nejsi ženatý, Juane.“

„Děvčata už v dnešních dobách nejsou při penězích, matko,“ podotkl Juan. „A my už nejsme v králově přízni.“

Vtom vstoupil starý sluha a něco zašeptal své paní. Byl stejně tak vychrtlý a kostnatý jako ona a jeho rty se chvěly vzrušením.

„Uklidni se, Mateo!“ řekla doña Maria zostra. „O koho jde?“

Starý muž jí to šeptem zopakoval.

„To snad ne!“ vykřikla doña Maria překvapeně a oči se jí rozšířily úžasem. Hned se však uklidnila a pokračovala: „Ihned Jjí Ctihodnost přiveď, ty osle.“

Stařec se vytratil a matka se obrátila zpátky k synům: „Jjí Ctihodnost abatyše přišla na návštěvu.“

Oba mladíci ohromeně vstali.

Dáma, kterou Mateo ohlásil, byla jejich sestra, nejstarší dcera doni Marie. Před šesti lety vstoupila do kláštera klarisek v Gandii a teď tam byla abatyší. Nebylo nijak nezvyklé, aby se abatyše i tak přísné řehole vydala navštívit své rodiče. Ale Magdalena byla jiná. Ode dne, kdy složila sliby, nikdy nevyšla ven, a když ji příbuzní jeli navštívit, mohli s ní mluvit jedině přes železnou mřížku.

I doña Maria povstala, když vysoká, štíhlá řeholnice vstoupila do místnosti. Zdvořile se jí uklonila, protože Magdalena už nebyla její dcerou. Teď byla zasvěcenou Boží služebnicí. Synové následovali matčina příkladu a také abatyše se uklonila. Ke zdvořilostnímu polibku nedošlo, neboť zde nebylo místa ani pro náznak důvěrnosti.

„Mohu Vaší Ctihodnosti nabídnout svou židli?“ zeptala se doña Maria.

Abatyše zdvořile odmítla a sedla si naproti matce na okraj jiné, nižší stoličky. Všímavému Juanovi neuniklo, že nedosedla a že váha jejího těla stále spočívá na jejích chodidlech. Kdyby zpod ní židli někdo vytáhl, zůstala by dále v této pozici. Místo k sezení přijala jen ze zdvořilosti, neboť jakékoli pohodlí a odpočinek odmítala.

Vypadá jako duch, pomyslel si Juan s těžkým srdcem.

Doña Maria zpozorovala hluboké rýhy kolem Magdaleniých úst a fialové kruhy pod očima, svědčící o postech a noč-

ních bděních. Přehání to, pomyslela si. S takovou nebude žít dlouho. Zabolelo ji u srdce a chtěla ji varovat, aby se přece jen šetřila, nechtěla však překročit patřičné hranice, a tak řekla jen: „Jsme Vaší Ctihodnosti velmi vděční za návštěvu.“

„Jsem tu kvůli Františkovi,“ řekla abatyše.

„Kvěli Františkovi?“ podivila se doña Maria. „Právě jsme o něm mluvili!“

Řeholnice s úsměvem přikývla: „Ovšem. Dělá mi to starosti.“

Bratři si vyměnili ustarané pohledy.

„I my se o něj strachujeme,“ přisvědčila doña Maria. „Zdá se, že nebere svá studia vážně. Slyšeli jsme, že si najal sluhu a koupil koně a že marní čas všemožnými turnaji a zápasy. Zřejmě nemá v úmyslu jít za nějakým vyšším cílem.“

K jejímu překvapení se Magdalena znovu usmála. Byl to hřejivý, radostný úsměv, který rozzářil její útlou, nezdravě vypadající tvář. „Drahý František,“ zašeptala.

„Vaše Ctihodnost je k němu až příliš shovívavá,“ hlesla matka nešťastně.

„František není zlý,“ řekla Magdalena. „Je v něm tolik dobrého, že není možné, aby to Bůh nevyužil v plné míře.“

„V tom případě to ovšem bude muset využít v Navaře,“ rozhodla doña Maria. „Chystám se ho povolát zpět.“

„Teď tedy vím, proč jsem musela přijít,“ prohlásila řeholnice.

„Říkala jste, že o něj máte starost...“

Magdalena zakroutila hlavou. „Ne o něj, ale o vás.“

„Asi Vaší Ctihodnosti nerozumím,“ zamračila se doña Maria.

„Srdce mi napovědělo, že mu chcete do cesty klást překážky,“ vysvětlila abatyše laskavě.

„Nemohu přece financovat takový život, jaký chce vést,“ zvýšila doña Maria hlas. „Bůh ví, že už tak mám dost starostí.“

„Bůh vidí každou vaši oběť, matko,“ rozjasnila se Magdalenina tvář. „Nechce se po vás, abyste Františkovi zajistila život v luxusu, ale žádám vás, abyste ho nevolala zpět.“

„Ale... ale... sluha! A kůň! Nemohu...“

„Postupně se naučí žít bez těchto věcí. Sám se stane sluhou a ve službě Bohu vykoná velké věci. Ale musí k tomu dospět, a proto je třeba, aby zůstal tam, kde teď je.“

Nastalo hluboké ticho.

„Jak si Vaše Ctihodnost přeje,“ přikývla nakonec doña Maria upjatě. „Nepovolám ho zpět.“

„Tak si to žádá Bůh,“ usmála se Magdalena zářivě. Najednou vypadala spíš jako mladá, veselá dívka než jako abatyše. Potom vstala, uklonila se matce i bratrům a bez dalšího slova opustila pokoj.

Doña Maria poslala své syny strohým gestem pryč. Bez okolků poslechli.

Venku Miguel zamířil přímo ke sklípku. „Víno,“ zabřblal mrzutě. „Potřebuji nějaké víno.“

„Já taky!“ zvolal Juan. „A kus masa. Počkej na mě, jdu s tebou. Ten rozhovor mě nějak vyčerpal.“

* * *

Petr Faber se jako obvykle vzbudil hned, jakmile se ve čtyři hodiny ráno rozezněl školní zvon. A jako obvykle, don František si vyspával dál.

Petr byl rád, že noc už minula, ačkoli venku byla ještě tma a na okno bubnoval déšť. Poslední dobou špatně spával. Důvod znal, ale nechtěl si ho připustit. Příčina jeho obtíží ležela opodál na slavníku, ztěžka dýchala a měla oteklou tvář. František byl v noci zase venku, což znamenalo, že jeho sluha Miguel Landívar někde vypůjčil peníze. Půjčování peněz, to mu šlo. A nějak se pokaždé stalo, že posloužily k *té jisté věci*. Petr nechápal, proč se muž s tak silným charakterem, který si tolik zakládá na svém šlechtickém postavení, nechává ovlivnit svým sluhou. Možná to ale nebyl vliv Landívara jako spíš profesora Garcíi. Nebylo žádným tajemstvím, že García brává studenty na noční zábavy. Vrátnému dobře zaplatili za mlčení, zatímco studenti se pak sami svými dobrodružstvími nahlas chlubil.

Je to vážně tak skvělá zábava? přemítal Faber. A jestli ano, nejsem já blázen, když nechodím s nimi?

Jako dvanáctiletý složil Petr Faber slib věčné čistoty. Sám, v malé horské kapličce. Musí dnes jako dospělý dodržovat slib malého dítěte, které ještě nevědělo nic o světě?

O světě jsem tehdy nevěděl nic, napadlo Petra, ale o Bohu jsem toho možná věděl víc, než vím dnes po tolika studiích.

Zapálil svíčku a otočil se ke spolubydlícímu: „Františku, vstávej!“

František se posadil. „Odved' ji pryč!“ vykřikl zmateně. „Už ji nikdy nechci vidět!“

„O čem to mluvíš? Už zvonilo.“

„Zvonilo?“ zívá František. „Á, už je tady další den, že? Ten včerejší se mi ještě motá v hlavě.“ Vyskočil na nohy a protáhl se. „Ty máš štěstí, Petře, že ses vyspal. Nás García zatáhl do nového podniku, ten ale nebyl ničím jiný než ty ostatní. Myslím, že už bych to měl vzdát. Dnes je úterý? Na Île-aux-vaches se konají závody ve skoku do výšky, a já jsem spal sotva dvě hodiny! Ztracený García! Uvidíš, že prohraji.“

Začal se umývat, až voda špláchala na všechny strany.

„Měl jsi... měl jsi příjemnou společnost?“ zeptal se Petr, zatímco uvažoval: Proč se ho vlastně ptám? Proč chci tu historku slyšet? Budí to ve mně nějakou zvrácenou radost, když poslouchám věci, na které bych neměl ani pomyslet? Položit otázku, to je první krok...

„García by to asi nazval dobrou společností,“ odvětil František stroze. „Ten už nemá co ztratit.“

„Co tím myslíš?“ A proč se na to ptám? Proč pokračuji v tomhle rozhovoru? Proč?!

„Poslední dobou nosí dlouhé rukávy, nevěšim sis? Viděl jsem, co pod nimi schovává. Má tu francouzskou nemoc. Je to neskutečně ošklivé. A také jsem viděl čerstvý vřed na jedné z těch žen.“ Znechuceně se otrásl. „Vypil jsem toho moc jen z čistého zhnusení. Jestli dneska ten závod prohraji, už si nikdy s Garcíou nevyjdu.“

„Doufám, že prohraješ,“ řekl Petr s upřímnou nadějí v hlase.

František se přestal utírat a s ručníkem v ruce se překvapeně podíval na svého přítele. Pak se zasmál: „Nemůžeme být všichni svatí jako ty.“

„Svatí...“ vydechl Petr Faber. Pak se k Františkově údivu rozplakal.

* * *

Celý den šel od desíti k pěti. František skok do výšky vyhrál, ale jen díky tomu, že se na závod nedostavil jeho největší soupeř, dlouhonohý Angličan. S dnešními výsledky hluboce zaostával za svými nejlepšími výkony. A když dorazil na odpolední přednášku, Petr mu šeptem sdělil: „Přidali nám do pokoje dva nové spolubydlicí.“

„Zbláznili se? Pokoj je tak akorát pro nás dva. To máme spát jeden na druhém?“ rozhořčil se František.

Pak ale vešel učitel a oni ztichli.

„Kdo jsou ti dva?“ zeptal se František, jakmile přednáška skončila. „Známe je? Jsou to Španělé?“

„Ano, Španělé.“

„Aspoň že tak. A o koho jde?“

„Jeden se jmenuje Juan de Peňa...“

„To není nejhorší. Je to slušná rodina. A ten další?“

Petr zamrkal. „Bylo mi řečeno... prý sem přešel z Montaigu.“

„Z Montaigu nikoho neznám. Víš, jak se jmenuje?“

„Ne, ale viděl jsem ho. A ty taky. Před pár měsíci... ne, už to bude rok. Pamatuješ si toho žebráka s oslem?“

„Snad nechceš říct, že je to ten otrhanec? Kam to Svatá Barbora spěje? Ne, tohle už je moc! Odmítám mít v pokoji nějakého starého strašáka!“

„Víš moc dobře, že s tím nic nesvedeš,“ pokrčil rameny Petr Faber. „Ale je to celkem milý chlapík, však uvidíš.“

* * *

Ten milý chlapík byl Františku Xaverskému představen ještě toho večera. Představování se ujal sám rektor koleje, Diego de Gouvea: „Inigo de Loyola je váš krajan. Občas bude potřebovat pomoci se studiem, hlavně co se týče aristotelovské filosofie. Věřím, že mu budete co nejvíce nápomocný.“

Rektor se otočil a odešel dřív, než mohl František cokoli namítnout. Naštěstí.

František se na bledého, plešatícího mužíčka podíval se špatně skrývaným opovržením.

„Mrzí mě, že vám způsobuji potíže, done Františku,“ řekl zdvořile Iñigo. „Udělám všechno pro to, abyste se mnou byl spokojen.“

František si pro svůj hněv zdvořilosti postaršího muže ani nepovšiml. „Náš rektor se velmi zmylil,“ poznamenal. „Já jsem ten nejhorší učitel na světě. Raději vás měl dát na starosti nějakému dobrému studentovi, jako je třeba tady Petr Faber. Ten si s vámi poradí mnohem lépe, že ano?“ kývl na svého přítele. „A teď mě laskavě omluvte...“ odkrácel z místnosti a potlačoval přitom smích.

„Nemějte mu to za zlé, done Iñigo,“ řekl Petr Faber dobrosrdečně. „Někdy je trochu příkrý, ale má dobré srdce. Když mi to dovolíte, já vám se vším rád pomohu.“

„Jste velmi laskavý,“ řekl starší muž pokorně. „Jsem tedy zcela váš.“

Později, když se František potkal s Petrem o samotě, omluvil se mu, i když v jeho podání to jako omluva neznelo: „Promiň, Petře, já ho prostě nemůžu vystát. Ale ty jsi říkal, že je to velmi milý muž, tak mě napadlo, že si s ním poradíš lépe. Mně se vůbec nelíbí. Je na něm něco divného.“

„Je v něm neuhasitelný hlad po vědomostech,“ řekl Petr. „Viděl jsi jeho oči?“

„Co má s očima?“

„Jsou tak pokorné a laskavé! A když uvážím, že by mohl být naším otcem...“

„To teda děkuji pěkně,“ ušklíbl se František. „Vidím, že mi má být za co vděčný. Zřejmě jsem mu obstaral nového osla.“

* * *

„Je tady don Iñigo?“ zeptal se Bobadilla, jeden ze studentů.

„Ano,“ přisvědčil František. „Vrátil se před hodinou.“

„Výborně. Pěkný den, že?“

„Proč?“ podivil se František, ale to už Bobadilla běžel po schodech nahoru a bral je rovnou po třech.

Miguel Landívar dorazil po chvíli a svou elegantní kočičí chůzí dotančil až k Františkovi. „Pane...“

„Co je?“

„Profesor García vzkazuje, že dnes v noci opět půjde ven.“

„To mě nezajímá,“ odsekl František mrzutě.

„Omlouvám se, že jsem na dnešek nesehnal žádné peníze. Ale to nevadí, profesor nás dnes zve jako své hosty.“

„Je tady don Iñigo?“ přerušil je dychtivě další student, Salmerón.

František přikývl a Salmerón se zeširoka usmál a už běžel nahoru do schodů.

„Nechci jít ven s Garcíou,“ odmítl František unaveně. „Potřebuji se vyspat.“

„Ale pane, profesor García říkal...“

„Ano, don Iñigo je nahoře,“ mávl František na Láínez dříve, než student otevřel pusou.

Láínez se vesele ušklíbl: „Tak konečně vím, co vlastně studujete, done Františku. Čtení myšlenek je jistě velké umění. Přeji dobré ráno.“

„Ten člověk je žid,“ řekl Landívar pohrdavě.

„Ano, myslím, že má trochu židovské krve,“ přitakal František. „A patří tady mezi nejlepší studenty. Nechápu, proč...“

„Profesor García říkal...“

„Dáš už pokoj s Garcíou? Už jsem řekl, že s ním nechci jít. Jak myslíš, že bych prošel zkouškami, kdybych s ním pokračoval? Musím se dát do práce.“

„Profesor García tvrdí, že jeho zkoušku bezpochyby zvládnete, pane. Mluví se o profesorském postu na koleji v Dormans-Beauvais.“

František k němu překvapeně vzhlédl. „Jsi neocenitelný zdroj informací, Migueli. Musíš mít uši velké jako slon. I kdyby to ovšem bylo, jak říkáš, neuškodí, když tomu obětuji trochu úsilí.“

„Pracovat jako chudák seňor Faber? Jen práce, práce, práce. Pracuje ve dne v noci jako všichni učedníci toho svatého žebráka.“

„Učedníci?“ zamračil se František. „To by mohlo znít jako rouhání, ty starý darebáku!“

„Bůh odpusť,“ usmál se Miguel a ukázal své až neuvěřitelně bílé zuby. „Jak by to mohlo být rouhání, když je to čistá pravda? Všichni sedí kolem toho svatého žebráka a hltají každé jeho slovo. Dvakrát měsíčně s ním chodí ke zpovědi a svatému přijímání!“

„To není normální,“ zakroutil František hlavou.

„Je to trochu podezřelé, řekl bych.“

„Myslíš, že se jen chtějí předvádět?“

„Myslím, že moje dlouhé sloní uši o tom svatém žebrákově něco zaslechly. Prý měl nějaké oplétačky s inkvizicí.“

„Dobrý Bože! Myslíš, že by...“

„Dvakrát – někdo dokonce tvrdí, že třikrát – ho v Salamance zatkli za kacírství a vsadili ho do vězení.“

„Opravdu? Odsoudili ho? Byl tedy vinný?“

Landívar pokrčil rameny. „Nejsem teolog, takže nemohu soudit.“

František v jeho hlase zaslechl stín rozpaků. „Tak ven s tím, Migueli! Byl vinný, nebo ne?“

„Kdyby byl skutečně vinný, potom by teď zřejmě nebyl tady,“ připustil Miguel. „Ale jeho učení bylo podezřelé.“

„S tím nemožným mužem je možné všechno...“

„Vím ještě něco,“ ztišil hlas Landívar. „Ve svém batůžku ukrývá knihu, kterou sám napsal.“

František se rozesmál. „Ten že by napsal knihu? Ale jdi! Jeho latina je směšná. Připouštím, že se trochu zlepšuje, ale měl jsi ho slyšet, když tady nastoupil. Dokonce i Petr Faber nad ním kroutil hlavou.“

„Nikomu ji nechce ukázat...“

„Co myslíš, Migueli, co to asi bude za knihu? Pojednání o čarodějnictví?“

„To nevím.“

„Petr Faber by se na něco takového nenechal nachytat,“ zamyslel se František. „To je nesmysl, Migueli. Ten chlap je

fanatik. Blázen. To je všechno. Mluví o náboženství v jednom kuse, jako by mu za to platili.“

„Takoví jsou nejhorší,“ přisvědčil Landívar pochmurně.

* * *

„Jde o velmi vážnou věc,“ vysvětloval profesor García a přitom si nervózně popotahoval své dlouhé rukávy. „Pokládal jsem za svou povinnost informovat vás o všem, co vím.“

Don Diego de Gouvea si hrál se svým pozlaceným brkem. „Loyola je divný člověk,“ připustil. „Opravdu ho nechápu. Proč kolem sebe shromažďuje všechny ty hlupáky? K čemu všechny ty zbožné ceremonie a nekonečné debaty? Jako by snad v hodinách nebylo dost příležitostí k diskuzím. O co mu jde?“

„Přesně,“ přitakal García. „A jestli bych směl dodat: Proč po těch mladých vyžaduje všemožná asketická cvičení? Chce, aby se oblékali nenápadně, skoro jako žebráci. Vždyť se to k našim studentům vůbec nehodí. Nejsou to žebraví mniši! Máme tu chlapce z těch nejlepších rodin a máme zodpovědnost za to, abychom je dobře vedli. A všechny ty řeči o následování Krista! Sám jsem slyšel, jak o tom mluví student Láinez. Máme jen nečinně sledovat, jak nám ten zestárlý budižkničemu formuje studenty podle svého pomýleného vzoru?“

Don Diego de Gouvea sraštil čelo. „Děkuji, že jste mě informoval. Budu o tom přemýšlet. Naštěstí je kroužek jeho stoupenců velmi malý. Láinez, Bobadilla, Salmerón, Faber a ten mladý Rodríguez, to jsou, myslím, všichni.“

„Správně,“ přikyvoval García. „A pokládám za důkaz zdravého smýšlení našich studentů, že dva z jeho spolubydlících se mu nadále vyhýbají, jako by byl ďábel. Juan de Peña a František Xaverský.“

Don Diego se usmál. „Ani jeden z nich nemá v oblíbě ideály žebravých mnichů. Nechme zatím věci tak. Jakmile mi ale Loyola dá důvod zakročit, věřte mi, budu jednat.“

Důvod zakročít se naskytl hned další den. V pokoji podezřelého došlo k bouřlivému rozruchu a dozorce dal zvonit na poplach. Sám rektor musel být vyrušen během odpočinku. Celá chodba byla na nohou. Středem rozruchu byl Juan de Peňa, který rozčileně křičel, že nebude spát v jednom pokoji s člověkem nakaženým morem.

„Ticho!“ zavelel don Diego. „Co se to tu děje?“

Juan de Peňa se třásl vzteky. „Ten blázen Loyola!“ chrлил ze sebe. „Celé odpoledne byl venku a ošetřoval nějakého nemocného s nakažlivou chorobou. Lékaři si myslí, že by to mohl být mor, a on si přijde a chce s námi spát v jednom pokoji!“

Rektorovi se zúžily oči. „Kde je Loyola?“

Všichni udělali krok stranou, když Iñigo předstoupil. Někteří se od něj odvrátili, aby nevdechli smrt, kterou nesl s sebou.

„Ohrožuje svou nezodpovědností nás všechny!“ křičel profesor García a hlídal si rukávy, aby zakryl své vředy. „Žádám vás, done Diego, abyste netrpěl takovéto chování. Toto je nejlepší kolej té nejlepší univerzity na světě, a ne nějaký smradlavý špitál.“

Don Diego se díval na obviněného a čekal, že se bude bránit. Ten ovšem stál před ním bledý jako smrt, s hlavou skloněnou, a mlčel.

Rektor se napřímil a rozhodl: „Zítřka u večere se Iñigo de Loyola podrobí trestu dvorany. Dnes bude spát sám v podkroví. Jeho pokoj bude vyčištěn octem. To je vše.“ Rozzlobeně, ale s důstojností se vrátil do svého pokoje, aby pokračoval v odpočinku.

Iñigo de Loyola byl vykázán do podkroví. Ostatní se rozešli.

„Co je to trest dvorany?“ zajímal se Juan de Peňa rozrušeně. „Nějaké veřejné pokárání?“

„Ne,“ zakroutil hlavou Láinez a jeho tmavé oči doutnaly rozhořčením. „Vysvělečou ho do půli těla, ruce mu svážou za zády a nechají ho běžet uličkou hanby mezi dvěma řadami

učitelů a studentů vyzbrojených pruty, klacky a biči. A to všechno udělají muži, kterému bude skoro čtyřicet! A za co? Za to, že dělal, co Kristus žádá od každého z nás. Máme dovoleno být knězi nebo levity, ale nesmíme být samaritány?“ Prudce se obrátil a odešel.

„Podle mě si zaslouží každý úder,“ mínil de Peña.

„Ten člověk se zesměšnil,“ prohlásil František, „ale pořád má v sobě šlechtickou krev a není možné, aby s ním takto zacházeli.“

„Nesouhlasíš s rozsudkem dona Diega? Já doufám, že ten zbožný lump dostane, co si zaslouží,“ řekl jiný student, oblíbenec profesora Garcíi.

„Ne, nesouhlasím!“ obořil se na něj František. „Nesouhlasím s donem Diegem. Nesouhlasím s tím pokrytcem Garcíou, který ukazoval na toho chudáka rukou plnou vředů. A nesouhlasím ani s tebou. Jsi hlupák. A jestli ti moje slova nejsou po chuti, můžeme si poměřit síly v šermu na Île-aux-vaches. Až s tebou skončím, možná budeš rád, že je tu poblíž milosrdný samaritán, který by ti pomohl.“

Student se velmi rychle stáhl a raději zmizel.

„Teď budeme muset spát v místnosti páchnoucí octem,“ poznamenal František sám pro sebe. „S nábožnými lidmi přichází samé nepřijemnosti.“

* * *

Na koleji se nemluvalo o ničem jiném. Studenti se rozcházelí v názorech na celý případ, ale na podívanou se těšili všichni. Temperamentní Bobadilla viníka horlivě obhajoval a nebyl daleko od rvačky s jedním z Garcíových patolízalů. Společně s Láinezem, Salmerónem, Rodríguezem a Faberem žádali o slyšení u rektora, ale ten je odmítl.

Když nepochodili u rektora, sešli se na poradě a tam rozhodli, že jakmile don Iñigo vejde do síně, obstoupí ho a budou ho bránit vlastními těly. Faber obezřetně namítl, že se ostatní studenti nebudou rozpakovat zbit je všechny, ale Bobadilla zakřičel: „Dobrá, ať se klidně strhne rvačka!“ a Láinez zamýšleně poznamenal: „Škoda, že František není

na naší straně. Slyšel jsem, že je nejlepší zápasník z celé koleje.“ Pokoušeli se Františka přesvědčit, ale on s tím nechtěl mít nic společného. Prý se mu to hnusí.

Mnozí studenti – a také někteří učitelé – se už na večeri objevili s pruty a klacky všeho druhu. Profesor García osobně dohlížel na zformování dvou řad, mezi nimiž měl viník projít. Byl vybrán student, který měl za úkol velmi pomalu kráčet před Loyolou, aby mu znemožnil utéct před údery.

František na to všechno hleděl s velkým opovržením.

Když majordomus ohlásil příchod rektora, všichni povstali a pohlédli ke vchodu. Ve shromáždění to zašumělo úžasem. Don Diego vstoupil po boku Iñiga de Loyoly a zdvořile mu nabídl rámě. Místo aby byl provinilec svlečený do pasu, měl na sobě svůj obvyklý černý hábit. Pomalu a slavnostně takto došli ke stolu, don Diego doprovodil Iñiga k jeho místu, usadil ho, uklonil se před ním a odkráčel ke své vlastní židli.

Pruty a klacky začaly mizet. Profesor García vypadal tak zdrceně, že se tomu někteří studenti začali smát. Kromě toho občasného smíchu však bylo naprosté ticho. Rektor odrecitoval modlitbu a všichni se dali do jídla.

Byla to nejtíší večere v historii koleje. O to živěji a hlučněji bylo poté na chodbách a na pokojích. Jak to Loyola udělal? Jak se mu podařilo přesvědčit rektora, aby změnil názor? Zjistilo se, že byl u dona Diega to odpoledne. Ale co mu řekl? Co mohlo toho starého morouse zviklat, aby úplně otočil?

Jistý sicilský student se zapřisáhl, že je Iñigo černo-kněžník: „Má ďábelské oči. Dokáže vás urknout, věřte mi. V mém rodném městě byla jedna stará žena...“

„Ty sám jsi stará žena! Ten muž je světec!“

„Garron má informace od sluchy dona Diega. Po čtvrtodínovém rozhovoru prý rektor padl před donem Iñigem na kolena a prosil ho o odpuštění.“

„Odpuštění za co?“

„To netuším, ale bylo to tak.“

„Nevěřím ti ani slovo.“

Miguel Landívar přišel svému pánovi vyčistit šaty a přitom se na něj významně podíval: „Neříkal jsem to, pane?“

František svažtil čelo. „Co tím myslíš?“

„Čarodějnictví,“ zašeptal Miguel. „Pamatujete si, jak jsem mluvil o knize, kterou Loyola napsal a drží ji v tajnosti? Tam to všechno má. Je ve spojení s ďáblem.“

„Jsi blázen, Migueli. Vezmi ty šaty a vypadni.“

Miguel se tiše vzdálil.

Františkovi to nešlo na rozum. Jak to don Iñigo udělal? A co bylo možná ještě divnější – jak to, že to neoslavoval jako svůj triumf? Po celou dobu večere ani jedinkrát nezvedl oči. Jen tam seděl a jedl, bledý a nevýrazný, s očima zabodnutýma do talíře. Měl tak vycvičené sebeovládání? Jestli ano, pak je ten muž ze železa. Bylo v něm cosi, co se nedalo vysvětlit. Lidé jako Miguel byli přesvědčení, že to musí mít něco do činění s ďáblem. A lidé jako Petr Faber si naopak mysleli, že je za tím Bůh.

* * *

František se rozhodl, že se tím nebude zabývat. Nakonec, nic mu do toho přece nebylo.

Donu Iñigovi zase nebylo nic do toho, že don František potřebuje pomoci sepsat dopis králi. Přesto mu pomohl. Došlo k tomu tak, že František zaklel, když nemohl najít vhodný výraz pro obzvláště obtížnou větu. Don Iñigo byl zrovna v místnosti, obrátil se k němu a shovívavě se usmál. Kdyby ho za ta nevhodná slova pokáral, František by mu to velmi ostře vrátil, ale ten shovívavý úsměv ho úplně odzbrojil. František se svěčil se svými obtížemi s dopisem a don Iñigo se dovolil, aby si mohl tu problematickou větu přečíst. František pokrčil rameny a svolil, načež don Iñigo navrhl malou změnu, která vše vyřešila.

„Zdá se mi to tak hloupé! Musím škemrat o něco, co je právem moje!“ stěžoval si František. „Ale tu šlechtickou listinu nutně potřebuji.“

Don Iñigo přikývl. „Byly časy, kdy jsem smýšlel stejně jako vy, done Františku.“

Ne, nezeptám se, proč změnil názor, pomyslel si František, nebo mi vypoví celý svůj životní příběh.

„Je to dlouhý příběh,“ řekl don Iñigo, „ale pokud by vás to zajímalo, stručná odpověď se ukrývá v osmé kapitole Markova evangelia, třicátý šestý verš.“

„V každém případě vám děkuji za pomoc, done Iñigo,“ odvětil František suše.

Starší muž mu věnoval jednu ze svých zdvořilých úklon a odkráčel.

Marek, osmá kapitola, třicátý šestý verš? O čem ta pasáž je? uvažoval František. Musel ovšem konečně dopsat ten dopis a odeslat ho. Profesorské místo v Dormans-Beauvais je pěkná věc, ale být kanovníkem kapituly v Pamploně by bylo lepší. Napsal několik dalších slov, ale po chvíli se zarazil. Zvědavost mu nedopřávala klidu.

Co je v tom verši od Marka? Povzdychl si, natáhl se do knihovny a listoval Písmem, než narazil na zmiňované místo. Stálo tam: „Vždyť co prospěje člověku, když získá celý svět, ale ztratí svou duši?“

Jaká bezostyšná drzost! Jak si ten pobožný ošetřovatel nemocných dovoluje myslet, že František Xaverský škodí své duši? Ať se stará o vlastní duši! Dormans-Beauvais byla dobrá křesťanská kolej. A kapitula v Pamploně měla samé úctyhodné kanovníky. Člověk přece nemusí být svatým žebrákem, aby neztratil svou duši. Není divu, že se ten chlap dostal do sporů s inkvizicí.

František se tak rozohnil, že svůj dopis rázem dopsal a ještě ten den ho odeslal.

* * *

„Pan Sarpillier se po vás zase sháněl,“ oznámil Miguel Landívar mrzutě.

„Kdo?“

Miguel si povzdychl. „Ten obchodník s koňmi, pane.“

„A zase chce peníze?“

„Ano, pane.“

František si také povzdychl. Už dvakrát psal domů žá-

dost o peníze, ale zatím nepřišla žádná odpověď. „Máme nějaké peníze, Migueli?“

„Ne, pane.“

„Nechápu, co ode mě ten Sarsapiller pořád chce. Už před rokem jsem mu něco platil, před šesti měsíci znovu a nedávno zase. Nemá už dost?“

„Pan Sarpillier tvrdí, že kůň pořád není splacený,“ vysvětloval Miguel. Už byl zvyklý, že si jeho pán plete jména.

„Tak mu řekni, že mi zbývá zaplatit ještě zadní nohy. Jestli na tom trvá, ať si je vezme zpátky.“

„Pan Sarpillier,“ pokračoval Miguel, „říkal, že přijde zítra ráno, a jestli nedostane zbytek peněz, odvede si koně s pomocí úřadů.“

„Dostane pár facek, jestli se odváží přijít,“ prohlásil František hrozivě, nicméně věděl, že to nebude tak jednoduché. Dluhy se ve Svaté Barboře tolerovaly, jen dokud nezačaly problémy s úřady. „Migueli, co myslíš – mohli bychom si někde půjčit další peníze?“

„Ne, pane.“

„Ten Sarsapiller je na nás jako pes,“ posteskl si František.

Celý den pak měl velice špatnou náladu. Dokonce ani Petr Faber si s ním nevěděl rady. Odpoledne zašel do stájí dát sbohem svému koni, krásnému pětiletému grošákovi. Měl koně rád a tohoto si přímo zamiloval.

Tam ho našel don Iñigo – v slzách.

„Promiňte, že vyrušuji, done Františku,“ oslovil ho. „Slyšel jsem, že si kupec chce odvést vašeho koně, protože není zcela splacený. Když dovolíte, mohl bych mu jeho záměr překazít.“

„Opravdu?“ František se udiveně podíval na toho muže v obnošených šatech. „Jak?“

„Kolik chybí do splacení dluhu?“

„Jedenáct dukátů.“

„Ten kůň má cenu padesáti,“ řekl don Iñigo a poplácával koně po jeho hrdé šíji. „Tady máte jedenáct dukátů. Kupec vám poděkuje a koně vám nechá.“

„Zemřel vám bohatý strýček?“ zeptal se František a užasle hleděl na zlaté mince, které mu don Iñigo vtiskl

do dlaně. Potom se ale zastyděl za svou neomalenost a zahabně dodal: „Nevěděl jsem, že máte tolik peněz.“

„Mám jenom to, co dostanu,“ prohlásil Iñigo. „A já to nepotřebuji.“

„Ale proč to dáváte mně?“

„Bývaly časy, kdy i mně koně přinášeli radost. Myslím, že náš národ má lásku ke koním v krvi.“

„Nepatřím do kruhu vašich přátel,“ řekl František rozpačitě, „a ani mě takový způsob života neláká. Ale jestli je něco jiného, co bych pro vás mohl udělat...“

„Netrapte se tím,“ zakroutil hlavou don Iñigo. „Nemusím vám snad připomínat, že šlechtic má jinému šlechtici prokazovat služby bez podmínek.“

František už byl rozpaky celý rudý.

„Ale jestli vás zajímá, proč to dělám,“ pokračoval don Iñigo, „najděte si Matoušovo evangelium, dvacátou pátou kapitolu, čtyřicátý verš.“ Odešel, a ačkoli při chůzi kulhal, musel František neochotně obdivovat důstojnost, která ho provázela.

Co měl ten člověk zase za lubem? Citát z evangelia podle Matouše. Zřejmě další nehoráznost. Ale hlavně že grošák zůstane.

„Jsi v bezpečí, ty můj krasavče,“ šeptal František koni do ucha a s láskou ho hladil po krku. „Možná jsem za to však zaplatil příliš.“

Když se vrátil do pokoje, vyhledal si příslušný verš evangelia: „Amen, pravím vám: Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali.“

Znovu ho to rozhněvalo.

* * *

V nemocničním pokoji kláštera klarisek v Gandii ležely dvě řeholnice. Jednou z nich byla matka Agnes, asi pětadesátiletá, vysoká a kostnatá žena rolnického původu. Druhou byla abatyše kláštera, Magdalena de Jasso y Azpicueta. Obě dvě umíraly.

Všechny řeholnice se shromáždily okolo umírajících, modlily se k nebesům a prosily za ochranu duší, které právě teď opouštěly svět. Modlitbu vedl kaplan kláštera, otec Lamberto.

Starší řeholnice se svíjela v ukrutných bolestech posledního stadia rakoviny. Tehdejší lékařství ještě neznalo žádné utišující prostředky. Její dech byl trhaný a každý výdech zněl jako výkřik raněného zvířete.

Magdalena pomalu upadala do bezvědomí a sotva si byla své nařikající společnice vědoma. I ona trpěla, ale alespoň byla stále schopná modlit se. Prosila za svou matku, která zemřela před čtyřmi měsíci, a za své bratry, Juana a Miguela. Vzpomněla i na mladého Františka v Paříži a modlila se, aby se stal dobrým Božím služebníkem a nechal Boha, aby pronikl jeho srdce, jeho mysl i jeho život. Stále o něj měla starost, a proto prosila, aby mu směla pomáhat i na věčnosti, kdykoli to bude potřeba.

Cítila, že si vyprošuje velikou milost, a najednou zatoužila, aby mohla přinést ještě nějakou oběť.

V tu chvíli si uvědomila srdcervoucí křik matky Agnes, která ležela kousek od ní. Neřekl snad Kristus, že cokoli uděláme pro jednoho z jeho nejmenších, děláme pro něj? Dodala si odvahy a začala se vroucně modlit, aby na sebe směla převzít bolesti matky Agnes. V následujícím okamžiku se jí zdálo, jako by do jejího těla bodalo tisíc nožů. Hlasitě zasténala. Tělo její společnice se náhle přestalo svíjet a ona přestala křičet.

Otec Lamberto pokračoval v modlitbě a sbor řeholnic mu odpovídal, ale mezi ně a Magdalenu padla opona strašlivé bolesti, která ji pohltila od hlavy až k patě a přidávala se k ještě větší bolesti vycházející odněkud z jejích útroby. Jako by už neexistovalo nic jiného a zůstala jen nesnesitelná bolest. Zdálo se, že to snad nemůže trvat déle než jeden úder srdce, přesto to trvalo hodiny.

Krátce před půlnocí obě řeholnice zemřely. Na tváři abatyše spočíval klidný úsměv. Až když ji řeholnice připravovaly do rakve, zjistily, že měla rozkousaný jazyk, jak se snažila nedat najevo, jakou trpí bolestí.

„Pro lásku Matky Boží,“ rozhodil rukama František, „řekni mi, Láinezi, co na něm vidíš? A čemu se směješ?“

Diego Láinez se rozesmál ještě víc. „Nejdřív mi řekni, proč se na to ptáš.“

František dupl nohou. „Nic mě netáhne do toho vašeho kroužku, k vašemu tajemnému bratrstvu nebo jak tomu chceš říkat. Naopak. Všechno mě to rozčiluje.“

„To je dobré znamení,“ řekl Láinez zvesela. „Rozčilení je vroucí cit. Bůh řekl, že vyplivne ze svých úst vlažné. Ty jsi však horký.“

„Jako bych slyšel Loyolu!“ zvolal František. „Až na to, že on ti jen řekne kapitolu a verš a ví, že neodoláš a vyhledáš si to. Chodí kolem a mlátí lidem o hlavu biblickými citáty. A vás vychovává ke svému vzoru. Ale proč? Proč všichni tak toužíte stát se svatými žebráky? Na každé koleji jsou silné osobnosti, které mají své přívržence. Třeba takový García. Sice není příkladem ctnosti, ale táhne k sobě lidi. Ale Loyola? Nic takového jsem ještě nezažil. A vy všichni jste úplně jako on. Ty, Faber, Bobadilla, Salmerón...“

„Salmerón tím prošel se mnou,“ prozradil Láinez. „Úplně se změnil. Říkají, že já také, ale u sebe to člověk nikdy nevidí tak jasně.“

„O jaké změně mluvíš?“

„Tvůj čas možná také přijde,“ odpověděl Láinez vyhýbavě. „Nemá smysl mluvit o tom dřív, než to nastane.“

„Neuhýbej od tématu. Má to něco společného s tou knihou, kterou schovává v batůžku?“

„Co ty o ní víš?“ zeptal se Láinez.

„Tak je to pravda?“ Landívar možná přece jen nebyl tak hloupý.

„No dobrá, je to pravda. V té knize je něco výjimečného, ale musíš na to nejprve být připravený a jen on sám může rozhodnout, jestli už jsi, nebo ne.“

„A potom rozdáš všechny své věci, oblečeš se jako žebrák a vyvoláš pohoršení jako Peralta, Castro a Amador.“

„Ti na to zřejmě ještě zralí nebyli,“ souhlasil Láinez.

„V každém případě to všechno zavinili jejich přátelé, ne nepodobní těm Garciovým, kteří proti nim začali velmi hlasitě vystupovat. Ubohý rektor musel zasáhnout. Ale od té doby už k žádnému skandálu nedošlo, nebo snad ano?“

„Slyšel jsem, že musela zasáhnout i inkvizice.“

„To je pravda, done Františku. Nějaký osel podal stížnost a inkvizice to samozřejmě musela prověřit. Don Iñigo osobně navštívil inkvizitora a všechno urovnal. Nestalo se mu to poprvé.“

„Ano, o tom jsem slyšel a nelíbí se mi to. Není to dobré znamení, když má někdo potíže s inkvizicí, kamkoli přijde.“

Laínez svraštil husté obočí. „Pocházím z Alcalá. Studoval jsem tam, když tam přišel don Iñigo kázat. Šel jsem si ho poslechnout, někdo ho však obvinil a dali ho do vězení. Všichni ho chodili navštěvovat, včetně arcibiskupa. A jistý učený lékař o tom napsal svému příteli knězi – prý viděl svatého Pavla v okovech.“

„To už se mi zdá trochu přehnané...“

„Myslím, že měl pravdu. Svět se ještě nezměnil natolik, nakolik by měl, done Františku. Stále je nám nepříjemné slyšet kázání o Kristu, a když nemůžeme kazatele ukřižovat nebo upálit, aspoň ho dáme za mříž. Čím je člověk lepší, tím víc má nepřátel. Zdá se, že jinak to nejde.“

„Nechápu, proč by člověk nemohl být křesťanem i bez běhání za Loyolou,“ řekl František rozhořčeně.

„Může,“ usmál se Laínez, „stejně jako člověk může být křesťanem i bez kněžského svěcení. Ale některým z nás se zdá, že Bůh chce, abychom se mu cele odevzdali. Trochu tě to vyděsí, když si to poprvé uvědomíš. Já jsem byl úplně zděšený. Ale potom...“ Laínez se na chvíli odmlčel a potom váhavě dodal: „Vyposlechneš si o tom mnohem víc, až přijde tvůj čas.“

„O tom pochybuji,“ řekl František chladně.

Když Laínez odcházel, potkal se ve dveřích s Miguelem Landívarem. Sluha po něm vrhl temný pohled.

„Tak teď vysílá jeho?“ zamračil se Landívar, jakmile byl Laínez z doslechu.

„Co tím chceš říct?“

„Tehle je z nich přece nejchytřejší, není to tak, pane? Ví, že nerad mluvíte se svatým žebrákem osobně, tak posílá svého zástupce.

„Proč by to dělal?“

„Chce vás přetáhnout na svou stranu, pane. Udělat z vás žebráka, stejného, jako jsou oni.“

František vzhlédl, když postřehl v jeho hlase nenávist. „Zdá se mi, že tobě se ta myšlenka nelíbí,“ řekl škádlivě.

„Můj pán je velký muž – za pár týdnů bude profesorem a potom bude postupovat výš a výš. Kdo ví, jednou možná bude vévodou nebo kardinálem. Otevírá se před ním celý svět. Zato žebrák před sebou nemá nic, a tak se pokouší svést mého pána a udělat z něj žebráka.“

„To už by stačilo,“ zamračil se František. „Když budu potřebovat tvou radu, řeknu si o ni. Teď můžeš jít.“

Miguel Landívar odešel bez dalšího slova, ale jeho postoj prozrazoval, jak moc mu to není po chuti.

Stará se o moji budoucnost víc než já, pomyslel si František. Nebyla to tak úplně pravda. I on chvílemi snil o vévodském meči, maršálské holi nebo o purpurovém kardinálském klobouku. Chvílemi. A v těch okamžicích se mu jeho budoucnost v pamplonské kapitule jevila být plná pokoje a klidu. Lákal ho ale klid a pokoj? Už mu nezbývalo moc času, než se bude muset rozhodnout.

* * *

„Někdy,“ zašeptal František sám pro sebe, „sním o vévodském meči, maršálské holi nebo o purpurovém kardinálském klobouku. V ten okamžik se pamplonská kapitula jeví být plná pokoje a klidu...“

„Ten pocit znám,“ ozval se muž na slavníku jen pár kroků od něj. „Ve vašem věku jsem chtěl podobné věci. A možná ještě víc.“

„Víc? Co může být víc?“

„Chtěl jsem pro našeho krále dobývat nové kraje a vládnout v nich jeho jménem. Chtěl jsem získat lásku královny, jakmile by mi můj meč přinesl vytoužené postavení.“

Bledý muž se špičatou bradkou a pleší. Muž, kterému musel Petr Faber vysvětlovat základy aristotelovské filosofie. Malý kulhající mrzák, který strávil prázdniny žebráním v Nizozemí a Anglii a potom z kapsy vysypal zlatáky, aby šlechtici zaplatil koně.

„Měl jste velké sny. Proč jste se jich vzdal?“

„Protože nebyly dost velké.“

„Cože?“ vyjekl František hlasitěji, než zamýšlel. Rozhlédl se po spolubydlících, ale Faber i Peňa spali tvrdě.

„Nebyly dost velké,“ zopakoval muž na sousedním slamníku. „Vévoda je méně než král a královna může svou přízeň dávat a zase brát podle libosti. Ale člověk, který slouží Králi králů a Královně nebes, se nemusí bát ničeho jiného než vlastní slabosti a jeho odměna přesáhne všechno, co si jen dokáže lidská ctižádost vysnít.“

„Ale na zemi musí vést život žebráka!“

„Kdo zakusí tu nejvyšší lidskou touhu, už nikdy jí nebude plýtvat na bezcenné drobnosti. Už nepotřebuje žádný majetek, protože v Bohu vlastní všechno. Už nepotřebuje světské hodnosti, protože v Bohu má tu nejvyšší hodnost. Sloužit Bohu je jako kralovat.“

František zakroutil hlavou. „To nezní jako Aristoteles. Ani jako Petr Lombardský nebo Tomáš Akvinský.“

„Tyto myšlenky jsem objevil ve svém pokojíku v Loyole, když mi potřetí zlomili nohu, aby se ji pokusili napravit. Přišly ke mně během nočního bdění v Montserratu a v malé jeskyňce u Manresy, kde jsem napsal svou knihu.“

Ta kniha. Tajuplný grimoár, kterého se Landívar tak bojí a o kterém Laínez prohlašuje, že je to výjimečná věc, jakmile k tomu člověk dozraje. Jakou silou ta kniha na lidi působí? František se na ni neodvažoval zeptat, aby se nedozvěděl, že ještě není dost zralý.

„Jak k tomu došlo, že jste si zlomil nohu?“

„Byl jsem zraněn při obraně Pamplony. Francouzští lékaři mi nohu špatně napravili a ti španělští nebyli o nic lepší. Nechal jsem si ji zlomit znovu a pak ještě jednou, protože mi kost na koleně vyčnívala a vypadalo by to velmi nepěkně, zvláště na koni. Byla to marnivost. V té době jsem

se rozhodl sloužit Bohu raději než králi a to byl začátek mého nového života. Každý život má své dětství a to moje bylo v Manrese. Poté jsem odcestoval do Svaté země.“

„Ale jak jste zaplatil cestu, když jste se vzdal všeho majetku?“

„Bůh mi pomohl, přesně jak se o tom mluví v kázání na hoře. Bude-li si to Bůh přát, vrátím se do Svaté země, tentokrát s mnoha dalšími, kteří mu chtějí sloužit jako já.“

„Jako žebráci?“

„Žebrání učí člověka pokoře a druhým dává příležitost k růstu v milosrdné lásce. Chudoba člověka osvobozuje. Chudému lidé nezávidí... i když i takoví se najdou, ale ti mohou svou závist jednoduše ukojit tím, že se také stanou žebráky. Chudý člověk má svobodné srdce a volné ruce. Lidé, kteří slouží mamonu, nás nazývají blázny. Zapomínají, že blázen je silnější než ostatní, ne proto, že by měl větší svaly, ale proto, že nemyslí na svou ochranu, a tak může vložit všechny své síly do boje proti nepříteli.“

„Uvažujete jako voják,“ řekl František.

„Já jsem voják,“ usmál se muž na slavníku. „A stejně tak všichni, kdo mě následují, jsou vojáci. Dobrou noc, done Františku.“

„Dobrou noc,“ odpověděl František a až poté si uvědomil, jak rázně, a přitom zdvořile ten zvláštní muž ukončil jejich rozhovor. Jeho „dobrou noc“ znělo jako zazvonění školního zvonce oznamující konec přednášky.

A tak skončila Františkova první lekce. Chtěl se rozzlobit, ale nenapadal ho žádný pádný důvod. Pak uslyšel, jak jeho soused začal dýchat pokojně a pravidelně. Don Iñigo už spal.

* * *

„Profesor!“ zvolal Landívar nadšeně a odhalil své zuby ve vítězoslavném úsměvu. „Regent koleje Dormans-Beauvais! Dnes je velký den, profesore Xaverský. První z mnoha velkých dnů. Odted' nebude žádný problém půjčit pro vás peníze, ale vy to nebudete potřebovat, protože vám budou platit pořádnými dukáty.“

„Dukáty jsou pro tebe to nejdůležitější, co?“ usmál se František.

„Také mě zajímá, kdy se budeme stěhovat do profesorského křídla koleje.“

„Proč bychom se měli stěhovat?“

Miguel přešlápl z nohy na nohu. „Profesor přece nemůže spát v pokojíku s dalšími třemi studenty.“

„Zapomínáš,“ poznamenal František, „že oni také složili zkoušky. A tvůj osobní nepřítel, don Iñigo, všechny převálcoval a stal se magistrem filosofie.“

Miguel našpulil rty. „Směr jeho cesty to stejně nezmění,“ pokrčil rameny.

„Migueli,“ oslovil ho František laskavě. „Obávám se, že tě budu muset zklamat. Já to místo v Dormans-Beauvais nepřijmu.“

„Ne?“ vytřeštil Landívar oči a ruce se mu roztrásky. „Můj pán má jiné plány?“

„Ano, mám,“ přisvědčil František. „A jsou to plány, které se ti nebudou líbit. Myslím, že nadešel čas, abychom si každý šli svou cestou, Migueli.“

Landívar uhnul pohledem. „Svatý žebrák,“ zamumlal. „Tohle je dílo toho svatého žebráka!“

„Jmenuje se don Iñigo de Loyola,“ opravil ho František. „Chci ho následovat. I ze mě bude žebrák, a proto se musíme rozloučit.“

Landívar přikývl. Po chvíli dodal: „Zítra je svátek, pane.“

„Ano, svátek Nanebevzetí Panny Marie.“

„V ten den bude svatý žeb... don Iñigo se svými učedníky skládat slib. Je to tak?“

„Je to tak,“ přisvědčil František, překvapený, odkud se to Landívar dozvěděl. Jako špeh by byl neocenitelný. Proč ho ale zajímaly plány dona Iñiga? Najednou mu bylo líto toho muže, který mu věrně celé roky sloužil a přál si pro svého pána víc, než na co vůbec jeho pán pomyslel.

„Netrap se tím, Migueli. Běž domů a vrať se zítra odpoledne. Budu pro tebe mít nějaké peníze.“

„Děkuji, pane,“ řekl Miguel chraplavě. „Dobrou noc, pane.“

„Dobrou noc.“

Trvalo jen pár minut, než si František uvědomil, že musí Landívaru pustit z hlavy. Zítra začne jeho nový život. Nebude to zábavný život. Ne v tom smyslu, jak o tom dosud uvažoval. Bude to však dobrodružný život. František v sobě objevil touhu po dobrodružství a uvědomil si, že to je pravděpodobně ten důvod, proč ho nikdy nelákal pokojný život váženého kanovníka v Pamploně.

Přesto v něm hlodaly obavy. Jeho nadšení bylo ničím v porovnání s ohnivým zápalem Fabera, Láineze, Salmeróna, Bobadilly a Rodrígueza. Bobadilla měl stejně jako František dobrodružné sklony v krvi; na cestě za Loyolou ho táhla kupředu jeho impulzivita a horká hlava. Faber, ten by pro Kristovu věc z lásky a oddanosti klidně skočil do ohně. Láinez byl intelektuál, od kterého byste neočekávali nic jiného než chladné a logické uvažování – přesto se nějak stalo, že hořel láskou. A Salmerón a Rodríguez? Vždyť byli ve věku, kdy by měli myslet jen na hry a zábavu. Čím to bylo, že tak rychle dozráli v muže překypující energií a elánem, sice skromné a pokorné, ale naprosto jisté svým cílem?

Každý z nich měl za sebou třicet dní duchovních cvičení s donem Iñigem a jeho knihou. Těch třicet dní každého z těch mužů změnilo a na konci z nich byli úplně jiní lidé než na začátku.

Jen František tím zatím neprošel. U něj don Iñigo stále vyčkával. Bylo divné, že bude zítra skládat stejný slib jako ostatní. Bylo možné, že on tu proměnu nepotřebuje? Nikdo mu nechtěl říct, co během těch třiceti dnů prožíval, alespoň ne žádné podrobnosti, František ale věděl, že se jednalo o jistý druh vojenského výcviku.

Možná právě tohle byla odpověď na tu hádanku. Don Iñigo považoval sám sebe za vojáka Kristova, nikdo z jeho následovníků však nepoznal vojenský život, nikdo z nich ani nepocházel z vojenské rodiny. Možná museli projít cvičením, které František nepotřeboval, protože on přece pocházel ze staré vojenské rodiny. Pro něj byly tyto věci přirozené a don Iñigo, který měl dar rozumět lidem a jejich povaze, jistě věděl, že František takové cvičení nepotřebuje.

Ale jen třicet dní? Jak je možné za tak krátký čas projít takovou proměnou? Vydrží jejich nadšení a horlivost, až půjde do tuhého? Zato muž, kterému v žilách proudí vojenská krev... Náhle se zarazil. Něco nebylo v pořádku. *On* nebyl v pořádku. Pane Bože! Věděl snad don Iñigo, že přesně k takovému závěru se František dopravuje? Vždyť myslel na samé hrozné věci! Nechtěl si to připustit, ale pravda byla taková, že na ten třicetidenní výcvik nebyl ještě zralý. Mladý Salmerón, laskavý Faber, ti všichni zkouškou prošli, ale velký, odvážný, úžasný, pyšný, marnivý a hloupý František ne. Zřejmě to cvičení potřeboval víc než kdokoli jiný...

* * *

Miguel Landívar šel domů. Jednou nebo dvakrát, když procházel kolem krčmy, se na okamžik zastavil a polaskal pár mincí v kapse. Pokaždé se ale odvrátil a pokračoval v cestě. Když dorazil do svého bytu nedaleko špitálu svatého Jakuba, svalil se na postel. Ležel tam, zíral na šedivý rozpraskaný strop a pobrukoval si ponurou, monotónní píseň. Pak vstal, vzal svůj batůžek a chvíli se v něm přehraboval, než našel, co hledal: nůž s čepelí čtyři palce dlouhou. Vytrhl si jeden ze svých černých kudrnatých vlasů a vyzkoušel na něm ostří nože. Byl jako břitva. Usmál se a vrátil ho do batohu. Svlékl se a ulehl ke spánku.

* * *

Tu noc spal František neklidně. Trýznila ho myšlenka, že není hoden vstoupit do společenství. Probudil se ještě před zvoněním a slabý a vyčerpaný se rozhodl, že si promluví s donem Iñigem a nechá to rozhodnutí na něm.

Mohl se ho zeptat v noci – stále spali v jedné místnosti společně s Faberem a de Peñou – ale jeho dobré způsoby mu nedovolily vyrušovat ho ve spánku. Tohle nebylo rozhodnutí, které by se dalo udělat vleže v posteli. Mimo to se mu zdálo, že se don Iñigo necítí dobře. Během noci ho slyšel zhluboka povzdechnout, takže pokud zrovna hluboce

nerozjímal, musely se mu vrátit bolesti, od kterých mu lékaři doposud nedokázali pomoci.

Náhle don Iñigo vstal a tiše opustil místnost. Měl ve zvyku každé ráno ještě před ranním zvoněním zajít na půl hodiny do školní kaple.

František vstal a následoval ho.

V tmavé klenuté chodbě však do někoho narazil a věděl, že to nemůže být don Iñigo, neboť ten již byl daleko před ním. Muž zaklel a František ho pohotově chytil za paži. Něco kovového upadlo na zem.

„Kdo jsi?“ zeptal se František a chytil cizince pod krkem. „A co tady děláš?“

„Svatá Matko Boží,“ zachroptěl muž, „to jste vy, pane?“

„Migueli? Zešílel jsi?“

Ve tmě se ozvaly kroky a blížilo se malé světýlko. Don Iñigo se vracel zpátky a držel před sebou svíčku. Jeho tmavé oči zhodnotily situaci: František držící sluhu v železném sevření, Landívarův zoufalý výraz a dlouhý, ostrý nůž ležící na podlaze.

„Nešel jsem po vás, pane,“ lapal po dechu Miguel, „ale po něm... po tom proklatém svůdci!“

„Nechte ho jít,“ zašeptal Iñigo.

„Ale...“

„Nechte ho jít.“

František poslechl. Zdálo se, že z Landívara vyprchala veškerá síla. Se svěšenou hlavou, rukama bezvládně spuštěnými podél těla a třesoucím se tělem vypadal jako zobrazení čiré bezmoci.

„Odpouštím ti,“ řekl don Iñigo laskavě. „Jdi v pokoji.“

Landívar padl na kolena a něco nesrozumitelně koktal.

„Mně to vykládat nemusíš,“ zarazil ho don Iñigo. „Měl by sis jít promluvit s Bohem. Done Františku, pojdte se mnou.“

Oba se společně pomodlili v kapli. Když se vrátili do pokoje, po Landívarovi nebylo ani stopy. Zazvonil zvon a Faber s de Peňou se probudili.

Až později, když se objevili Laínez, Rodríguez, Bobadilla a Salmerón, uvědomil si František, že se zapomněl s donem Iñigem poradit o svém problému.

Zvony pařížských kostelů se radostně rozezněly, když malá skupinka vystupovala na Montmartre. Nad nimi se tyčilo benediktinské opatství svatého Petra, ověšené stromy a zahradami. Nestálo tam mnoho domů. Ramena větrných mlýnů odpočívala a svým tvarem a účelem symbolizovala úzký vztah mezi křížem a chlebem.

Sedm mužů však nemířilo k opatství. Vstoupili do malé kapličky zasvěcené svatému Divišovi, mučedníkovi a patronovi Francie. Měli mezi sebou kněze – Petr Faber byl vysvěcen před třemi měsíci. Vpusťla je místní sakristiánka, benediktinská mniška, matka Perrette Rouillard, která otci Faberovi také dala klíč od krypty, aby si tam mohl obléknout kněžský ornát. Osmnáctiletý Salmerón jako nejmladší z nich ministroval.

Od okamžiku složení slibů chudoby a čistoty už je dělila jen mše. Po ní se neodvolatelně zavážou ke službě Bohu a bližním a slíbí, že vykonají pouť do Jeruzaléma, kde se hlasem většiny rozhodne, zda zůstanou tam a budou po zbytek života hlásat Krista muslimům, nebo zda se vrátí do Evropy.

O podobě slibů se diskutovalo už celé týdny. Nic se neponechávalo náhodě. Pokud by jim politická situace zabránila putovat do Svaté země, budou celý rok čekat v Benátkách. Pokud jim situace nebude přát ani po uplynutí tohoto roku, odjedou do Říma a vloží svůj osud do rukou papeže. A pak půjdou „hlásat evangelium, kamkoli je papež pošle dle svého uvážení, ať už to bude země Turků, či jiná země nepřátelská křesťanům“, jak to formuloval a zapsal Iñigo.

Jeruzalém pro křesťany znamenal mnoho. Po stáletích křížových výprav o něj stále bojovali, tak jako každý jednotlivec bojuje o svou čest. Celé to začalo před více než osmi stoletími, když se Tarikovy hordy přehnaly přes úžinu poblíž Herkulových sloupů do Španělska, zaútočily na strmou horu a po svém vůdci ji nazvaly Tarikova hora: Gibr-al-Tarik. Poté obsadili celé Španělsko a zastavili se až

před Francií. Křesťané vedli protiútok hluboko do území prorokovy zelené vlajky. Teprve před pár desetiletími bylo Španělsko osvobozeno, nicméně obávaný Sulejmán Veliký na křesťany nadále útočil. Žádná země nebyla v bezpečí před nájezdy jeho bojovníků na rychlých arabských koních, kteří byli považováni za ty nejlepší na světě.

A co víc, křesťanstvo bylo rozděleno na tři tábory. Protestantismus byl na nejlepší cestě, aby se rychle stal mocí, se kterou je třeba počítat. Katolíci byli rozděleni na ty, kteří stáli za Karlem V., a ty, kteří stáli za Františkem I.

Za takových okolností by nebyla úspěšná žádná ozbrojená křížová výprava. Kromě té jediné, uvažoval Iñigo. Kromě výpravy vyzbrojené pouze evangeliem. Výpravy, kterou plánovalo sedm mužů...

„Je to bláznovství,“ prohlásil Laínez, když o tom Iñigo mluvil poprvé.

Iñigo rozvázně přikývl. „Je to bláznovství pro kříž.“

V ten okamžik si všichni najednou připadali, jako by na ně padl stín svatého Pavla. Jakmile se všichni dali do toho bláznovství, jak to Laínez nazval, měli dojem, že je naplnila ohromná síla stejně jako všechny ty blázny, kteří byli silnější než ostatní, protože nemuseli myslet na svou ochranu.

Začala mše na den Nanebevzetí Panny Marie, svátek, který křesťanský svět slavil každý rok už od pátého století. Všichni věděli o důvěrném vztahu, který měl don Iñigo k Nebeské královně, proto se nedivili, že pro den založení nového bratrstva vybral právě tento svátek. Byla to Maria, která ho nasměrovala na tuto cestu, když onoho dne v Loyole ležel v bolestech, a bylo to během svátku Zvěstování, kdy se během nočního bdění na Montserratu zřekl světa a jeho lákadel.

Všichni byli hluboce dojatai, když se četlo čtení. Nebylo vybráno z apoštolských listů jako obvykle, ale místo toho vybrali z knihy Sírachovcovy čtení o moudrosti: „Marně jsem hledala odpočinek po celé zemi. Patřím mezi lid Nejvyššího a tam hodlám přebývat. Z jeho úst jsem vyšla a on, můj Stvořitel, mi dal příkaz: V Jákobovi přebývej a v Izraeli

měj své dědictví.‘ Podle jeho slov jsem se pevně usadila na Siónu, ve svatém městě jsem spočinula, v Jeruzalémě kraluji. V lidu plném slávy jsem zapustila kořeny, v podílu Hospodinově, v jeho dědictví.“

Zdálo se jim, jako by k nim mluvila sama Maria, když čtení pokračovalo: „Vrostla jsem jako cedr na Libanonu, jako cypřiš na hermonských horách. Vrostla jsem jako palma v Engadi, jak růžové keře v Jerichu, jak spanilá oliva na rovině, vyrostla jsem jako platan. Voněla jsem jako skořice a vonný balzám, jako nejjemnější myrha jsem šířila vůni, jako galbanum, onyx a stakte, jako dým kadidla ve svatostánku.“

Evangelium pak mluvilo o té druhé Marii, která si vybrala „to jediné, co je potřeba a co jí nikdo nevezme“.

K obětování se slavnostně zpívalo: „Maria je vzata do nebes, andělé se radují, společně zpívají a chválí Boha, aleluja!“

A Kristus se stal tělem, otec Faber rozlomil proměněnou hostii, jako se zlomilo Kristovo tělo na kříži, přijal tělo Páně a poté ke svatému přijímání přistoupilo i šest jeho společníků. Před přijetím hostie každý odříkal slavnostní slib a zavázal se tím splnit vše, na čem se dohodli. Pozvali Krista do svého společenství a nakonec i Faber, s hostií v pravé ruce, složil slib.

O čtvrt hodiny později vyšli z kapličky. Ranní sluneční paprsky se plazily po pařížských střeších jako tekuté zlato. Ještě pořád zvonily zvony. Byli tak hluboce dojatí, že jim ani nebylo do řeči. Sedli si k pramínku, u kterého byl údajně umčen svatý Diviš.

Neplánovali vrátit se na kolej. Tohle byl jejich slavnostní den. Rozbalili si snídani – chléb, vejce a ovoce. Teprve poté se rozmluvili a František si vzpomněl, že stále ještě s donem Iñigem neprobral to, co ho tížilo. Zatímco se snažil najít vhodná slova, Iñigo se k němu naklonil a pošeptal mu: „Našel jsem pro vás pokoj, kde budete mít klid. Zítra tam začnete vaše duchovní cvičení.“

* * *

„Byl bych rád, kdyby si tím prošel živý a zdravý,“ strachoval se Laínez.

Mladý Salmerón se na něho tázavě zadíval: „Všichni jsme tím prošli živí a zdraví, proč by neměl on?“

Laínez se pousmál: „Já jsem se postil dva dny a pak jsem byl o chlebu a vodě. Stejně jako ty. My dva jsme však zvyklí na málo, na rozdíl od Františka.“

„Otec Iñigo bude přece pořád s ním.“

„Pořád ne. A přece víš, že kdyby na něho Iñigo nedohlížel a nevedl ho, František by se k nám nikdy nepřidal. Jen Bůh ví, co se stane, až na to František zůstane sám. První týden je nesnadný, ale třetí? Pamatuješ na třetí průpravu, šestý bod ve třetím týdnu? Nikdy nezapomenu, co to ve mně vyvolalo, a když si představím, co to vyvolá ve Františkovi...“

„Nepřísahali jsme poslušnost,“ řekl Salmerón, „protože nejsme řeholní řád. Přesto je Iñigo náš otec a vůdce. A jestli ho František nebude poslouchat...“

„Naučí se to. Věřím, že ano. Ale přál bych si, aby už měl ten třetí týden za sebou.“

* * *

Byl to Šimon Rodríguez, kdo zapsal, co se stalo během třetího týdne, kdy František zápasil s anděly světla a demony temnoty. Exerciční knížka, nazvaná *Duchovní cvičení*, uváděla ve třetí průpravě třetího týdne pod pátým bodem: „Uvažovat, jak se božství skrývá, totiž jak by mohlo zničit všechny nepřátele, a nedělá to; a jak nechává nejsvětější lidství tak ukrutně trpět.“ Poté následoval bod šestý: „Uvažovat, jak to všechno Kristus trpí za mé hříchy a co mám nyní já pro něj dělat a trpět.“

Co by měl udělat? Co by měl vytrpět?

Ještě nedávno se pokládal za nejlepšího ze všech. On, muž z vojenské rodiny, nejlepší atlet školy. Strávil měsíce a měsíce cvičením svého těla, a pro co? Aby byl nejlepší ve skoku do výšky, vyhrál všechny zápasy a šermířské souboje, aby mu tleskali a obdivovali ho pro jeho tělesné schopnosti a výkony?

Silným provazem si přitáhl paže k tělu, takže se nemohl ani pohnout, a takto svázaný začal své rozjímání.

Když ho Iñigo našel, jeho paže byly oteklé a provaz se do nich natolik zařezal, že nebylo možné ho osvobodit, aniž by ho poranili. Zkoušeli všechno možné, ale provaz nechtěl povolit. Báli se, že budou muset amputovat alespoň jednu z jeho paží. A tak se dali do modliteb. Po dvou dnech strašných bolestí se provaz, do hloubky zařezaný do masa, sám od sebe přetrhl.

Šimon Rodríguez zapsal: „Jen díky milosti Boží, způsobem, který přesahoval naše chápání, se úplně uzdravil.“

* * *

O rok později, opět na svátek Nanebevzetí Panny Marie, obnovilo malé bratrstvo své sliby. Přibyli k nim tři noví členové – Francouzi Claude Le Jay, Paschase Broët a Jean Codure.

Jeden z nich chyběl. Don Iñigo odjel do Španělska, aby navštívil svou rodinu a také rodiny svých španělských bratrů Laíneze, Bobadilly, Salmeróna a Xaverského. Chtěl je zpravit o novém směru života jejich synů, bratrů a synovců.

O tři měsíce později opustili Paříž i všichni ostatní. Cílem jejich cesty byly Benátky, kde se měli sejít se svým duchovním otcem a spolu s ním se vydat do Svaté země.

Už se zbavili všeho svého majetku. Každý si s sebou bral jen svůj růženec a kožený vak s Biblí, breviářem a svými osobními doklady. Kromě toho si z Paříže odnášeli také své magisterské tituly.

Oblékali se jako běžní pařížští studenti do černých sutan a klobouků s širokými krempami. Dobromyslní kolegové z koleje se je snažili odradit od toho bláznovství, do kterého se dali. Pokud chtějí pracovat pro Boha, proč to nedělají v Paříži? Proč se neozbrojeni vrhají do jámy lvové? Na cestě je může potkat bezpočet nebezpečí – francouzští vojáci, španělští vojáci, policie, tajná služba Františka I. nebo Karla V., žoldnéřské oddíly sloužící vévodům, knížatům a městům. Za týden nebo dva mohou být mrtví.

Iñigovi společníci si to všechno zdvořile vyposlechli, ale od jejich plánů je nic neodradilo.

V den jejich odjezdu se na koleji objevil zvláštní posel a ptal se, kde by mohl najít dona Francisca de Jasso y Azpilicueta. Našel ho, jak si s horlivým zaujetím čistí boty.

„Člověk se musí starat o své sluhy, když chce, aby mu dobře sloužili,“ vysvětloval František zaraženému kurýrovi a převzal od něj dopis psaný na těžkém pergamentu, zabezpečený pečeti o velikosti mužské dlaně. Kurýr se zdvořile uklonil, jak se patří před šlechticem, a František mu úklonu oplatil.

Když muž odešel, František rozlomil pečeť a četl: „Naše císařské Veličenstvo prohlašuje a stvrzuje, že don Francisco de Jasso y Azpilicueta je šlechtic, hidalgo a pán vznešeného původu, a proto dáváme právo jemu i jeho synům a potomkům v přímé linii užívat veškerých výsad, výjimek, poct, úřadů, svobod a privilegií, jakožto i svěřených pozemků a práv na souboj náležejících pánům, hidalgům a šlechticům v našem Navarrském království i jinde.“

Slavný dokument konečně dorazil. František se zešířena usmál a dal se do čištění druhé boty.

Ještě stále se usmíval, když se připojil ke svým společníkům. „Mám ještě o jedno zavazadlo víc,“ prozradil jim. „Mám ho tu nechat, nebo si ho vzít s sebou?“

Láinez se podíval na listinu. „Raději ji vezmi. Mohla by být užitečná, kdybychom narazili na španělské jednotky.“

František přikývl a byl vděčný za Láinezovu předvídavost. Na tohle on nepomyslel. „Na všem je něco dobrého,“ řekl si spokojeně.

* * *

Tři dny cesty před Meaux je dostihla dvojice studentů. Jeden z nich byl Carlos, bratr Šimona Rodrígueza, a ten druhý byl také Portugalec. Oba byli zděšeni tím, do čeho se tito poutníci pustili.

„Všude okolo zuří válka, vy blázni! Nemáte zbraně ani peníze. Mějte rozum a vraťte se s námi.“

„Ne, to vy pojdte s námi,“ vyzval je Rodríguez.

„To mockrát děkuji,“ sprásknul ruce jeho bratr. „Myslíš, že toužím vyhladovět?“

„Tak si dej ředkvičku,“ pobídl ho Šimon a nabízel mu celý svazek, který dostali před hodinou od jedné farmářky. Oba studenti odmítli.

O pár dní později narazili na francouzské jednotky a začalo to pravé dobrodružství. Vojáci si vzali stranou Františka, kterého díky vysoké postavě považovali za jejich vůdce. František si byl dobře vědom svého baskického přízvuku, a tak nepromluvil jediného slova, jen přikyvoval.

Malý Jean Codure přispěchal na pomoc: „Co pro vás můžeme udělat, *mon sergent*?“

„Kdo jste?“

„Studenti z Paříže.“

„Odkud jste?“

„Z Paříže.“

„Myslím tím, z jaké země pocházíte?“

Jean Codure se zatvářil uraženě. „Nevíte snad, že Paříž je ve Francii?“

Voják se na něho nedůvěřivě zadíval. „U tebe bych tomu věřil, ale co ti ostatní? Ti jsou taky Francouzi?“

Jean Codure se hrdě narovnal a slavnostně prohlásil: „My všichni jsme Pařížané.“

Bylo jim dovoleno pokračovat v cestě.

U města Metz narazili nejprve na davy uprchlíků a později na španělské vojáky. František jim pod jejich užaslymi nosy zamával svou šlechtickou listinou a vychrlil na ně dlouhý proslov ve španělštině.

V obou případech unikli smrti jen o vlásek. Kdyby se vojáci dozvěděli, že je skupina smíšená ze dvou národností, udělali by s nimi krátký proces. Stromy a provazy, ty měli všude. Oběšení pro podezření ze špionáže, takovou smrt si nikdo z nich nepřál. Zemřít pro víru jako mučedník byla jedna věc, ale zemřít jen kvůli falešnému obvinění, to byla věc úplně jiná.

Při jedné příležitosti unikli zajetí jen díky tomu, že předstírali nevinné, slaboduché chudáky. Po všem tom putování vytrvalým listopadovým deštěm a prodírání se blátem

severní Francie už by v devítce ošuntělých, uhnaných mladíků jen stěží někdo poznal magistry a profesory filosofie.

Když vstoupili do Německa, které stálo za císařem, tři Francouzi mezi nimi umlkli a předstírali hluchoněmé. Ani je však nenapadlo zastírat fakt, že jsou katolíci. Jeden protestantský pastor středního věku je v hostinci v Kostnici vyzval k debatě, citoval mimo jiné i Vergilia a slíbil jim, že je představí svým dětem. Debatu však pastor prohrál, a když se Láinez nahlas podivil, jak může někdo stát za názory, které neumí bránit, začal jim Němec vyhrožovat vězením: „Ještě uvidíš, jestli umím, nebo neumím bránit své názory!“

Ještě tu noc opustili Kostnici a pokračovali v cestě směrem ke Švýcarsku, kde to ovšem nebylo o nic lepší. Basilej, Bern i další města byla pod vlivem učení Zwingliho, Farela a Oekolampadia.

„Tady bychom měli zůstat,“ zamručel František. „Měli bychom tu práce na celý život.“

„Měli jsme zůstat v Německu,“ přidal se Broět.

„Mezi těmi zeměmi je jen jeden velký rozdíl,“ prohlásil Láinez vážně.

„Jaký?“

„Tady je větší zima,“ otrásl se Láinez.

* * *

Když po šesti náročných týdnech konečně vstoupili do Benátek, zvony vyzváněly, neboť se slavil svátek Zjevení Páně. Pro jednu ani nepršelo, ani nesněžilo.

Kostelník od svatého Marka jim dal adresu, která pro ně znamenala víc než všechny poklady Jaderského moře. Nic se nestarali o benátské laguny ani o paláce či přepychové obchody vystavující to nejvzácnější a nejdražší zboží tří kontinentů. Bez povšimnutí minuli Dóžecí palác i Most vzdechů, na kterém si zdejší vězni vychutnávali svůj poslední pohled na Benátky, než tudy byli odvedeni do cel. Nevšíмали si ani nevšední elegance Benátčanů, po jejichž vzoru se v celém křesťanském světě oblékali všichni pánové

a dámy, kteří chtěli jít s módou. Zajímal je jen skromný domeček jistého starého Španěla, který stál v jedné z nejméně okázalých částí města.

Tam našli křehkého, bledého muže, plešatého a kulhajícího, který jim otevřel náruč, jakmile je uviděl. Obklopili ho, objímali a tlačili se kolem něho jako děti, které po dlouhém odloučení opět vidí svého otce. Pokojík byl najednou plný černých sutan a rozzářených tváří, a dokonce i Láinez, který si jinak zakládal na svém sebeovládání, měl oči plné slz.

Tři noví společníci, Le Jay, Broët a Codure, se představili Iñigovi. Pak všichni začali vyzvídat, jak jejich otec pochodil na svých cestách, a Španěl se ptal na své rodiny. Don Iñigo zase chtěl vědět, jak unikli Francouzům, Španělům a dalším nebezpečím, zda jsou pravdivé zvěsti, které kolují Španělskem o šíření bludného učení v Německu a Švýcarsku, a jestli dvakrát denně zpytují svědomí a jednou týdně chodí ke zpovědi a svatému přijímání, jak jim to nařídil. Mluvili hlasitě a jeden přes druhého, takže si majitel domu, dobrý a vzdělaný Španěl, myslel, že se jim dům zřítí na hlavu.

Postupně se dozvěděli, že Iñigo přijel do Benátek už před dlouhou dobou a že jeho cesta byla velmi dobrodružná, že jejich rodinám se daří dobře a že Iñigo váhal, zda má odjet do Říma, či nikoli.

Bylo už pozdě večer, když se Františkovi podařilo promluvit si s donem Iñigem o samotě. Věděl, že jeho jediný žijící bratr Miguel se oženil s bohatou dívkou a žije si velmi pohodlně. Obával se však, že dona Iñiga nepřijali s nadšením. Vždyť i šlechtickou listinu, adresovanou původně na hrad Javier, poslali po zvláštním poslovi. Byl to Miguelův pokus odradit ho od jeho nové cesty. Hidalgo přece nemůže být žebrákem!

„Můj nový život se jim nezamlouvá,“ usmál se smutně František.

Don Iñigo se také usmál. „Odpověď najdete v evangeliu podle Matouše, desátá kapitola, třicátý sedmý a třicátý osmý verš.“

František si tu pasáž ještě ten večer vyhledal. Stálo tam: „Kdo miluje otce nebo matku víc nežli mne, není mě hoden; kdo miluje syna nebo dceru víc nežli mne, není mě hoden. A kdo nebere svůj kříž a nenásleduje mě, není mě hoden.“

Louis de Wohl

Zapal svět

Z anglického originálu

Set All Afire

Philadelphia – New York 1953

přeložila Lenka Češková

Odpovědná redaktorka

Anna Lexmaulová

Návrh obálky Tomáš Ježek

Sazbu písmem Baskerville *Neo*

zhotovilo Refugium dtp

Vydalo nakladatelství Centra Aletti

Refugium Velehrad-Roma, s.r.o.

Křížkovského 4, 779 00 Olomouc

refugium@refugium.cz

www.refugium.cz

jako svou 604. publikaci

Vydání první

Olomouc 2023

cena 139 Kč (včetně DPH)